

re★agera

**mot kränkningar
i skolan**

Barn- & elevskyddslagen – mot diskriminering, trakasserier & annan kränkande behandling

Det finns en lag:

Barn- och elevskyddslagen

mot diskriminering och kränkande behandling (tex mobbning) i skolan.

Lagen gäller från förskolan till gymnasiet. Och på fritids.

Du har rätt

att behandlas bra i skolan
– lika bra som alla andra elever.

Därför ska ALLA skolor arbeta mot ALL kränkande behandling (diskriminering, trakasserier, mobbning mm).

Skolan ska ta reda på vilka problem som finns och vad man kan göra åt de problemen.

Din skola ska

1. försöka förhindra att elever utsätts för kränkningar.
2. veta **vad** man ska göra när en elev känner sig kränkt. Skolan ska också ha bestämt **vem** som ska hjälpa eleven – rektorn? kuratorn? en lärare?
3. informera eleverna, så de vet vem de kan prata med om de blir orättvist eller illa behandlade.

Alla skolor måste arbeta för att förebygga kränkningar och hjälpa elever som känner sig kränkta.

Barn- och elevskyddslagen:

Skolan ska aktivt och målinriktat arbeta för att

- **främja barns och elevers lika rättigheter (5§)**
- **förebygga och motverka trakasserier och annan kränkande behandling (7 §).**

**Barn- och elevskyddslagen
heter egentligen**

**Lag (2006:67) om förbud
mot diskriminering och
annan kränkande behandling
av barn och elever**

I boken nämns viktiga delar i den här lagen och andra bestämmelser. Du kan t ex peka på de texterna (de med gul bakgrund) för att visa personalen i skolan vad som faktiskt gäller.

**Vet du vad
som gäller i
skolan?**

**Vad är rätt?
Vad är fel?**

Rätt eller fel?

Din kompis är ledsen för att hon blir mobbad. Du berättar det för läraren som säger att hon inte kan göra något om inte din kompis pratar med henne själv. Rätt eller fel?

Fel! Fel! Fel!

Det räcker med att läraren får höra talas om att en elev blir mobbad för att skolan ska ta reda på vad som har hänt.

Barn- och elevskyddslagen (8§):

Skolan har skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier och annan kränkande behandling.

= NOLLTOLERANS MOT KRÄNKANDE BEHANDLING

Så här är det:

- Rektorn, lärarna, personalen i matsalen, vaktmästaren och alla andra vuxna måste hjälpa en elev som känner sig utsatt.
- De vuxna får inte kränka eller diskriminera eleverna.
- Skolan ska också se till att läroböcker, undervisning och regler inte diskriminerar eller kränker eleverna.

Vad är det skolan ska göra varje år

för att elever inte ska bli mobbade, trakasserade eller diskriminerade?

En lika-behandlingsplan!

Be att få se den!
Om det inte finns någon likabehandlingsplan i din skola – säg att skolan måste göra en plan. Tillsammans med elever.

En plan i varje skola

Alla skolor ska ta fram en **likabehandlingsplan**. Där ska det stå

- regler för hur man visar respekt för varandra i skolan
- vad personalen ska göra om en elev blir t ex mobbad
- hur eleven ska få hjälp.

Planen ska vara skriftlig.

Barn- och elevskyddslagen (6§):

Skolan ska upprätta likabehandlingsplaner.

Be att få vara med

Vill du vara med och göra skolan bättre och trevligare? Be då att få vara med när rektorn och lärarna gör likabehandlingsplanen.

Du kanske känner till problem som skolans vuxna inte har koll på?
Du kanske också har kommit på en lösning?

**Ge tips till personalen!
Eller till elevrådet!**

Du kan

- vara med och utforma lika-behandlingsplanen.
- vara med och utvärdera planen, dvs tala om vad som har fungerat bra eller dåligt när planen har använts i ett år.

Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan:

Likabehandlingsplanen ska upprättas, följas upp och ses över i samverkan med barn och elever.

Är planen dålig?

Tycker du att skolans likabehandlingsplan är dålig? Används den inte? Eller finns det ingen plan på din skola? Lyssnar inte de vuxna när du talar om vad som är dåligt?

Tipsa skolan om två dokument:

- *Riktlinjer för arbetet med likabehandlingsplaner*
- *Allmänna råd och kommentarer för arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.*

PS. Planen ska utvärderas + förbättras varje år!

Riktlinjer för arbetet med likabehandlingsplaner och **Allmänna råd...** kan laddas ner via Barn- och elevombudets länk på www.skolverket.se

I de här skrifterna står **vad** som ska finnas i en likabehandlingsplan och **hur** personalen kan arbeta tillsammans med eleverna för att skolan ska bli bättre.

Förut har skolorna haft olika program/planer för arbetet mot mobbing. Nu ska de ingå i likabehandlingsplanen.

Vad ska Sanna göra?

Sanna blir mobbad av ett gäng i klassen. Hennes föräldrar kontaktar skolan, men mobbningen fortsätter som förut. Vad ska hon göra?

Kontakta BEO!

BEO är Skolverkets barn- och elevombud.

BEO kan hjälpa dig när de vuxna i skolan inte lyssnar.

beo@skolverket.se

Kränkningar

Känner du dig ledsen och blir illa behandlad i skolan? Då kan du vara utsatt för det som i lagen kallas ”kränkande behandling”.

Kränkningar kan vara

- att någon skickar elaka mail, sms eller liknande
- att man flera gånger blir retad för hur man ser ut, att man är blyg eller något annat
- att man inte får vara med
- att andra suckar när man pratar
- våld och hot.

Så kan du få hjälp

1. Först pratar du med en vuxen i skolan. Skolan är skyldig att hjälpa dig.
2. Om du ändå inte får den hjälp du behöver – vänd dig till BEO.

Barn- och elevombudet (BEO)

berättar om Barn- och elevskyddslagen och ger dig tips och hjälp.

e-post beo@skolverket.se

(Du kan också ringa eller skriva brev. Adress och telefonnummer

finns på www.skolverket.se).

Det är du som vet vad du känner

Det kan vara svårt veta om du blivit diskriminerad, trakasserad eller utsatt för annan kränkande behandling enligt lag. Men du ska inte behöva veta det för att få hjälp.

Skolan måste ta dig på allvar om du känner dig kränkt!

Tänk på att du kan vända dig direkt till BEO, tex om det är en vuxen som kränker dig eller om det inte finns någon vuxen i skolan som du litar på.

Du kan göra skolan bättre

Diskutera. Elever (och lärare) kan diskutera i klassen, i elevrådet eller i någon annan grupp och t ex prata om

- ifall elever eller lärare har ett språkbruk som kan vara kränkande – alltså hur man pratar om olika saker, vilka ord som används osv
- ifall alla kan vara med på alla lektioner, raster, friluftsdagar, skolresor osv
- vad det egentligen står i de läroböcker som används
- vad skolan kan göra för att förebygga kränkande behandling i klassrum, på raster och i omklädningsrum.

Säg ifrån när någon råkar illa ut. De vuxna i skolan ska lyssna på dig, ta reda på vad som har hänt och se till att det inte händer igen.

Ta reda på vad du ska göra om du eller din kompis blir utsatt för kränkningar i skolan. Säg till lärare eller rektor att de ska berätta för eleverna hur de kan få hjälp av skolan.

Tips & info om lagen, dina rättigheter och skolans ansvar finns på www.skolverket.se (klicka på **Barn- och elevombudet**). Här kan dessutom din lärare/rektor beställa "RESPEKT – Sveriges bästa serietidning mot diskriminering och kränkande behandling i skolan".

Diskriminering

I lagen står det också om en särskild sorts kränkning som kallas diskriminering. Det är när du blir dåligt/orättvist behandlad av en särskild anledning.

= du behandlas sämre för att du

- har en viss religion
- har ett funktionshinder
- kommer från ett visst land
- har en viss sexuell läggning
- har en viss hudfärg
- är tjej/kille.

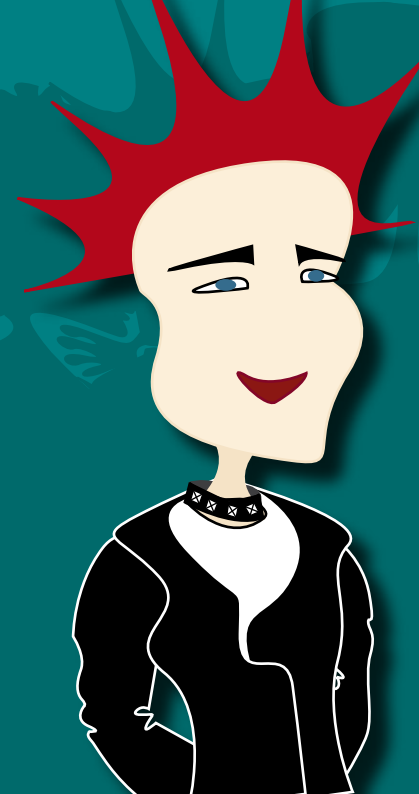

Direkt & indirekt diskriminering

Diskriminering kan vara **direkt**, t.ex när en elev inte får vara med sin klass på friluftsdagen för att hon använder rullstol.

Diskriminering kan också vara **indirekt**, som när det finns regler i skolan som verkar vara rättvisa. Reglerna gäller alla, men egentligen drabbas några elever hårdare än andra.

En sådan regel kan vara att man inte får ha huvudbonad (t.ex keps eller mössa) på sig inne. Men det finns elever som täcker håret och huvudet av religiösa skäl. Det är diskriminerande för dem om skolan har en regel som förbjuder alla huvudbonader.

Är detta OK?

Pelle får inte göra sin praktik på en förskola för yrkesvägledaren tycker inte att killar ska jobba med små barn. Är det OK?

Nej!

Det är fel att Pelle inte får välja den praktikplats han vill ha bara för att han är kille. Det är diskriminering.

Flickor & pojkar

Flickor och pojkar ska behandlas lika. Därför är det förbjudet att diskriminera elever på grund av kön.

Vad är könsdiskriminering?

Det är när flickor blir sämre behandlade än pojkar eller när pojkar blir sämre behandlade än flickor.

Är detta OK?

Malin har ett funktionshinder som gör att hon har svårt för att sitta stilla. Hon lämnar ofta sin plats under lektionerna. En dag tröttnar läraren. Han skickar hem Malin och säger: "Du är inte tillräckligt mogen för att gå på högstadiet." Får läraren göra så?

Nej.

Malin har ett funktionshinder, men det ska inte hindra henne från att gå i skolan. Läraren diskriminerar Malin.

Hinder i vardagen

Alla ska behandlas lika. Därför är det förbjudet att diskriminera elever på grund av funktionshinder.

Vad är funktionshinder?

Funktionshinder kallades förut för handikapp. Man kan ha svårt att gå eller tala, svårt att se eller höra.

Funktionshinder märks inte alltid så mycket – som tex allergi, astma, dyslexi (läs- och skrivsvårigheter), adhd och damp.

Är detta OK?

Anders mamma är lesbisk och lever ihop med en annan kvinna. ”Jaså du”, skrattar läraren när hon får höra det, ”det är väl jobbigt för dig att bo med två manshatare!” Får läraren säga så?

Nej!

Anders kan känna sig kränkt av en sådan kommentar – även om det inte handlar om hans egen sexuella läggning.

Kärlek

Du har rätt att bli kär i vem du vill. Därför är det förbjudet att diskriminera elever på grund av deras (eller föräldrarnas) sexuella läggning.

Vad är sexuell läggning?

- **heterosexualitet** (när tjejer gillar killar/när killar gillar tjejer)
- **homosexualitet** (när tjejer gillar tjejer/när killar gillar killar)
- **bisexualitet** (när man kan bli kär i både tjejer och killar)

Är detta OK?

Carlos är född i Ecuador, men kom till Sverige som femåring. Han är bäst i klassen på svenska. Han är aktiv på lektionerna och har alla rätt på proven. Läraren vill inte ge Carlos MVG eftersom svenska inte är hans modersmål. Får läraren göra så?

Nej!

Om en elev som var född i Sverige hade varit lika duktig hade den eleven fått MVG. Carlos blir sämre behandlad bara för att han är född i ett annat land. Det är diskriminering.

Hudfärg & tro

Alla ska behandlas lika oavsett vilken färg man har på huden, vilket land man kommer ifrån – eller vilken gud man tror på.

Etnisk tillhörighet

Etnisk diskriminering betyder att någon blir orättvist behandlad för att han eller hon har en viss hudfärg, kommer från ett visst land eller hör till ett visst folk. Det är förbjudet att diskriminera elever på grund av etnisk tillhörighet.

Alla människor har en etnisk tillhörighet – eller flera. Det är bara du själv som bestämmer vilken etnisk tillhörighet du har. Man kan tex vara svensk och same eller svensk och kurd.

Religion & trosuppfattning

Du har rätt till din religiösa tro. Det är förbjudet att diskriminera elever för att hon eller han har en viss religion.

Du har också rätt att inte ha någon religiös tro.

Barn- och elevskyddslagen (1§):

Denna lag har till ändamål att främja barns och elevers lika rättigheter samt att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Lagen har också till ändamål att motverka annan kränkande behandling.

Vad betyder orden i lagen?

Kränkande behandling är all behandling som gör att någon känner sig kränkt – sådant som lagen ska skydda barn och elever mot. Kränkande behandling kan sedan kallas för antingen

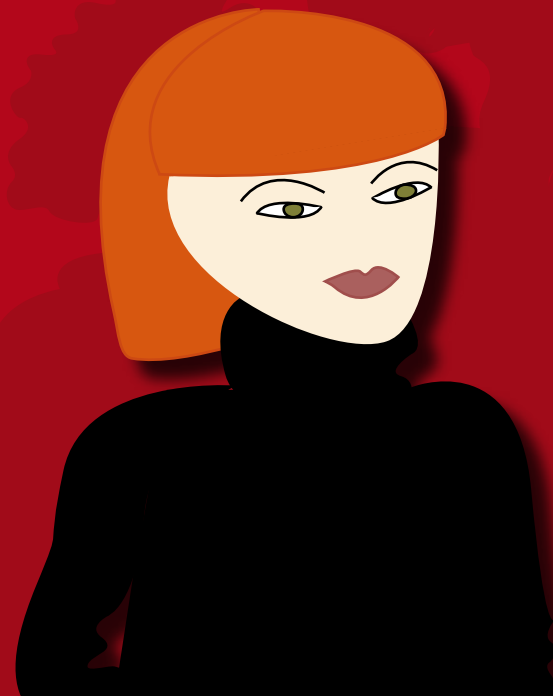
- diskriminering & trakasserier eller
- annan kränkande behandling.

Diskriminering är när en vuxen i skolan, tex en lärare, *behandlar* en elev sämre än andra för att eleven har en viss religion, kommer från ett visst land, är pojke/flicka, har ett funktionshinder eller en viss sexuell läggning.

Trakasserier är när en vuxen ELLER en elev *förföljer* eller *talkar illa om* en elev för att hon eller han har en viss religion, kommer från ett annat land, är pojke/flicka, har ett funktionshinder eller en viss sexuell läggning.

Annan kränkande behandling är dålig behandling som inte är diskriminering eller trakasserier, tex mobbning.

Det finns också något som heter **repressalier**. Om tex en elev anmäler skolan till Skolverket, så får inte skolan straffa eleven för det. Då utsätts eleven för repressalier.

Vad ska Mia göra?

Varenda gång Mia möter sin mattelärare i korridoren säger han något om hennes utseende, "Hello, sexy!" eller "Wow, vilken kropp!" Mia tycker inte att det känns bra. Vad ska hon göra?

Prata med rektorn!

(eller någon annan vuxen, någon hon litar på)

Läraren utsätter Mia för sexuella trakasserier och det måste skolan sätta stopp för.

Skolverkets allmänna råd:
Rektorn ansvarar för utredningar om kränkningar från personal.

Trakasserier

Trakasserier är när någon talar illa om eller förföljer dig för

- din etniska tillhörighet
- din religion
- din sexuella läggning
- att du är pojke eller flicka
- att du har ett funktionshinder.

Det kan vara en vuxen *eller* en annan elev som trakasserar.

Trakasserier kan också vara när någon tafsar på dig eller säger saker som har med sex att göra fast du inte vill det. Då kallas det sexuella trakasserier.

Så får du hjälp

- Om en vuxen i skolan diskriminerar eller trakasserar dig – säg det till rektorn (eller till någon annan vuxen om det känns bättre).
- Om det är andra elever som trakasserar dig – säg till någon vuxen. Skolan måste undersöka vad som hänt och snabbt sätta stopp för trakasserierna.
- Du kan också göra en anmälan till Skolverkets barn- och elevombud (beo@skolverket.se).

Anmäl!

Om du inte får hjälp av skolan att sätta stopp för kränkningar

eller

om skolan har behandlat dig orättvist – då kan du göra en anmälan!

Göra en anmälan

Om du inte får hjälp av skolan kan du göra en anmälan till Skolverkets barn- och elevombud (BEO).

Berätta vad som hänt

En anmälan kan tex handla om att en lärare eller någon annan vuxen har diskriminerat eller trakasserat dig. Anmälan kan också handla om att skolan inte tar reda på vad som har hänt dig och gör något åt tex mobbning. Det kan vara ett

kort brev, men du måste berätta

- ditt namn
- din adress
- namnet på din skola
- vad som har hänt.

När BEO fått in din anmälan

Först hör BEO av sig till dig. Sedan kan BEO ta kontakt med skolan för att försöka se till att du och de andra eleverna får bättre hjälp. **e-post** beo@skolverket.se

Kom ihåg att rektorn, lärarna eller andra vuxna i skolan inte får straffa dig eller bete sig illa mot dig för att du har gjort en anmälan!

Vad händer om en skola inte hjälper en elev som känner sig utsatt?

Den som driver skolan (ofta kommunen) kan dömas att betala skadestånd till eleven.

Skadestånd

BEO kan ibland gå till domstol för att en elev ska få skadestånd – men bara om kommunen och skolan inte gjort allt som borde ha gjorts för att stoppa kränkningarna.

Barn- och elevskyddslagen (15§):

Om huvudmannen för verksamheten, rektorn eller någon med motsvarande ledningsfunktion eller annan personal åsidosätter sina skyldigheter enligt 6–14 §§, skall huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för kränkning, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet.

4 ombudsmän mot diskriminering

Det är inte bara BEO som tar emot anmälningar från elever. Det gör också JämO, DO, HO och HomO. Det är fyra ombudsmän som bland annat ska hjälpa elever som blir diskriminerade i skolan. Om du inte får hjälp av skolan kan du vända dig till någon av dem. Är du osäker på vem du ska kontakta – välj BEO! De kan hjälpa dig att komma rätt.

Jämställdhetsombudsmannen (JämO) arbetar för att flickor och pojkar ska behandlas lika. JämO hjälper också den som blivit diskriminerad. www.jamombud.se

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) arbetar för att människor ska behandlas lika oavsett var de kommer ifrån, vilken hudfärg eller vilken religion de har. DO hjälper också människor som blivit diskriminerade. www.do.se

Handikappombudsmannen (HO) arbetar för att människor med funktionshinder och människor utan funktionshinder ska behandlas lika. HO hjälper också människor som blivit diskriminerade. www.ho.se

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) arbetar för att människor ska behandlas lika oavsett vilken sexuell läggning de har. HomO hjälper också människor som blivit diskriminerade. www.homo.se

Tänk på att du kan vända dig direkt till en ombudsman om det är en vuxen som kränker dig – eller om det inte finns någon vuxen i skolan som du litar på.

Den här skriften har tagits fram i projektet **Antidiskriminering i skolan** som genomförs av Barn- och elevombudet, Barnombudsmannen, Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige, Handikappombudsmannen, Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning och Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

Dessutom finns:

Barnombudsmannen – arbetar för rättigheter för barn och ungdomar under 18 år. Barnombudsmannen tar reda på vad barn och unga tycker om olika frågor och berättar det för regeringen och andra beslutsfattare. www.bo.se

Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige – arbetar för att människor ska få veta mer om sina rättigheter, så att de förstår när de utsatts för diskriminering eller annan orättvis behandling. www.mrdelegationen.se

PS. Ombudsmännens hemsidor har bl a info om diskriminering i skolan.

Friends

Friends utbildar barn och vuxna i förebyggande arbete mot mobbning och annan kränkande behandling.

Genom att ge kunskap och verktyg samt påverka attityder och självkänsla hjälper Stiftelsen Friends skolor att få igång ett långsiktigt arbete mot mobbning.

Friends grundades 1997 av Sara Damber, som själv blivit mobbad. För hennes del upphörde mobbningen då en kille i hennes klass sade ifrån och så småningom fick med sig de övriga eleverna. Denna händelse är en av anledningarna till att

Friends tror på kompisstödjarearbete. Elever är viktiga – och alla kan göra skillnad.

Friends är idag den största organisationen i Sverige som arbetar mot mobbning. Man har utbildat över 25 000 kompisstödjare på ca 1 200 skolor runt om i landet. Varje dag är Friends-medarbetare ute på ungefär åtta skolor för att arbeta mot mobbning.

www.friends.se

Sveriges elevråd – SVEA

Sveriges elevråd – SVEA är en samarbetsorganisation av och för elevråd. Elever i grund- och gymnasieskolor över hela landet arbetar tillsammans med att förbättra skolan och göra den mer demokratisk.

SVEA har funnits sedan 1994 då ett antal elevråd insåg att de tjänar på att ta del av varandras goda erfarenheter och inte upprepa samma misstag.

SVEAs princip är enkel: Med samarbete kommer man längst. Mycket av makten över skolan och de stora möjligheterna

till påverkan och förändring finns i klassrummen, skolorna och kommunerna. Just därför är ditt elevråd otroligt viktigt!

Varje år anordnar SVEA flera träffar där deltagare från hela Sverige utbildas, inspireras och utbyter erfarenheter. Genom SVEA kan du och ditt elevråd utvecklas, samtidigt som du kan påverka landets politiker tillsammans med oss.

www.svea.org

Vill du veta mer om Barn- och elevskyddslagen, om dina rättigheter och om skolans ansvar? Gå då in på www.skolverket.se och klicka på länken [Barn- och elevombudet](#). ★